

การพัฒนาอย่างยั่งยืน แบบเป็นไปได้อาจทำได้ ต้องทำอย่างไร

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทรัพยากรแร่ถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบพื้นฐานในการผลิตสิ่งต่าง ๆ ทั้งการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ใช้ในการเกษตร ผลิตอุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องประดับ ยารักษาโรค ฯลฯ จึงอาจกล่าวได้ว่าในชีวิตประจำวันทุกคนต้องใช้แร่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ความต้องการใช้แร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และจำนวนประชากร แต่การได้มาซึ่งแร่ที่มีอยู่ตามธรรมชาติต้องผ่านขั้นตอนการสำรวจ การทำเหมือง การแต่งแร่ การถลุงแร่ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ดีตาม แร่ก็ยังเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ถูกนำมาใช้ในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ก้าวหน้า กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) ตระหนักถึงความสำคัญนี้ จึงได้นำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรแร่

แนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนริเริ่มโดยองค์การสหประชาชาติในปี 1980 ที่ประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เสนอให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้ดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้นิยาม “การพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า” คือ การพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความต้องการของคนรุ่นถัดไปในอนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ตามแนวคิดของ Edward Barbier การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ด้านให้ได้ดีที่สุด คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และมีการปกป้องสิ่งแวดล้อมไปด้วย ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

การพัฒนาอย่างยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคมต้องสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดรายได้ที่เหมาะสม บนเป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการของระบบเศรษฐกิจ คือ 1) การเพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าและบริการ 2) การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนหรือการลดปัญหาความยากจน และ 3) ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้น

การพัฒนาอย่างยั่งยืนทางสังคม ต้องวางอยู่บนรากฐานของหลักการความยุติธรรม และหลักการความเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสของคนในสังคมจะต้องมีความเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชนและผลประโยชน์อื่น ๆ

การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาไว้ซึ่งทุนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เศรษฐกิจ สังคมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่กระทบต่อระบบนิเวศของโลก

แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ถูกนำไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินการ และองค์การระหว่างประเทศว่าด้วย มาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO) ได้กำหนดมาตรฐานว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000 Social Responsibility) โดยมีหัวข้อหลัก 7 ข้อ ประกอบด้วย การกำกับดูแลองค์กร สิทธิมนุษยชน ข้อปฏิบัติด้านแรงงาน การดูแลสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ความใส่ใจต่อผู้บริโภค การมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน มีการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดทำรายงานในรูปแบบต่าง ๆ การกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินการ และจัดทำเป็นมาตรฐานสากลด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่องค์กรพึงปฏิบัติด้วยความสมัครใจ

กพร. ได้นำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมาตรฐานสากลดังกล่าว มาประยุกต์ใช้กับสถานประกอบการเหมืองแร่และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. จัดทำมาตรฐานสถานประกอบการขั้นดี เพื่อบริหารจัดการและพัฒนาอุตสาหกรรมแร่ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยจัดลำดับสถานประกอบการที่กำกับดูแลประกอบด้วย สถานประกอบการเหมืองแร่ โรงแต่งแร่ โรงประกอบโลหกรรม โรงงานไม้ บด หรือย่อยหิน และโรงงานทำเกลือสินเธาว์ เพื่อยกระดับสถานประกอบการให้อยู่ระดับที่ดี ทั้งในด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีการผลิต ความปลอดภัยและอาชีวอนามัย การป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมกับสังคมและชุมชน พร้อมทั้งกำหนดสิทธิประโยชน์ โดยดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2548 และมีการประเมินเพื่อยกระดับเป็นประจำทุกปี

2. จัดทำมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแร่ (Standard for Corporate Social Responsibility Department of Primary Industries and Mines : CSR-DPIM) ประกอบด้วย 7 หัวข้อหลัก คือ การกำกับดูแลองค์กร สิทธิมนุษยชน การปฏิบัติด้านแรงงาน สิ่งแวดล้อม การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม ผู้ใช้แร่ และการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน ซึ่ง กพร. มีนโยบายส่งเสริม สนับสนุน และประกาศให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่ โรงแต่งแร่ โรงงานไม้ บด หรือย่อยหิน และโรงประกอบโลหกรรม นำมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแร่ (CSR-DPIM) ไปใช้ปฏิบัติตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา

3. มาตรฐานเหมืองแร่สีเขียว (Green Mining Standard) ประกาศนโยบายเหมืองแร่สีเขียว (Green Mining Policy) โดยมุ่งหวังให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแร่ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เหมืองแร่สีเขียว ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนและสังคม การกำจัด ลด ป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย และสุขภาพอนามัยของบุคลากรและชุมชนใกล้เคียง มีพื้นที่สีเขียวและทัศนียภาพเรียบร้อยสะอาดตา มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

4. กำหนดมาตรการให้เหมืองที่มีการใช้วัตถุระเบิด ต้องมีผู้ควบคุมการใช้วัตถุระเบิดในงานเหมืองแร่ ตามมาตรการสากล โดยผู้ควบคุมการใช้วัตถุระเบิดจะต้องผ่านการฝึกอบรมและผ่านการทดสอบความรู้เพื่อออกใบอนุญาตให้เป็นผู้ควบคุมการใช้วัตถุระเบิดในงานเหมืองแร่มาตั้งแต่ปี 2549

5. การเผยแพร่ความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ประกอบการอุตสาหกรรมแร่ ภายใต้โครงการ “นายเหมืองน้อย พิชิตภัยชุมชน” เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเป็นตัวแทนของ กพร. ทำหน้าที่สอดส่องดูแลให้การประกอบการเหมืองแร่เป็นไปอย่างเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ กพร. ยังกำหนดให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแร่จัดตั้งกองทุนเฝ้าระวังภาวะสุขภาพอนามัย กองทุนฟื้นฟูพื้นที่จากการทำเหมืองแร่ และกองทุนพัฒนาชุมชน และจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชน ในการรายงานการเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่มีการทำเหมืองแร่ และการถ่ายโอนภารกิจการบริหารจัดการทรัพยากรแร่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมาตรฐานสากลต่าง ๆ ที่ กพร. กำหนดใช้เป็นกระบวนการบริหารจัดการสถานประกอบการอุตสาหกรรมแร่ ซึ่งได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องนั้น จะครอบคลุมการพัฒนาอย่างยั่งยืน และหากมีการผลักดันให้ทุกสถานประกอบการแร่ต้องนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังทุกมาตรฐาน ก็จะเป็นหนทางพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนของอุตสาหกรรมแร่ได้เป็นอย่างดี

อ้างอิง

กฤตยา ศักดิ์อมรสวน “การพัฒนาที่ยั่งยืนกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่” จุลสาร กพร.

คู่มือ มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแร่ (CSR-DPIM) พ.ศ. 2554

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

คู่มือ มาตรฐานเหมืองแร่สีเขียว สำนักบริหารสิ่งแวดล้อม กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/04-03.html

<http://www.thaicrs.com/2012/01/iso-26000.html?m=0>

<http://www.thailandindustry.com/guru/view.php?id=14469§ion=9>

